

## ЗНАКИ НА РУБИЛІ З МАКІЇВКИ В СВІТЛІ ІДЕЙ ПРАМІФУ. (ПРО УСПАДКУВАННЯ СУЧАСНОЮ ЛЮДИНОЮ ПЕРВІСНОЇ МІФОЛОГІЇ ВІД НЕАНДЕРТАЛЬЦІВ)

**Анотація.** Проаналізовано множини знаків на рубилі неандертальця з Макіївки, які утворюють “око”. Автор висловлює думку, що ці множини передають цикли Місяця, Венери і Сонця, а також цикл вагітності жінки. Робиться висновок, що ряд основоположень первісної міфології сучасна людина успадкувала від попередніх видів людей.

**Ключові слова:** множини в первісному мисленні, множини знаків на археологічних знаряддях праці, цикл Місяця і жінки (28), сидеричний цикл Венери (32), цикл вагітності (40), цикл Сонця (73).

**Аннотация.** Проанализированы множества знаков на рубиле неандертальца из Макеевки, которые образуют “глаз”. Автор высказывает мысль, что эти множества передают циклы Луны, Венеры, Солнца и цикл беременности женщины. Делается вывод о преемственности многих положений первобытной мифологии современного человека от предыдущих видов людей.

**Ключевые слова:** множества в первобытном мышлении, множества знаков на археологических орудиях труда, цикл Луны и женщины (28), сидерический цикл Венеры (32), цикл беременности (40), цикл Солнца (73).

**Summary.** In the article the author gives the quantitative analysis of groups (sets) of touches which form “eye” on the instrument of work (chopper) of the Neanderthal man of Makeyevka (Donetsk area) on the basis of the concept of primordial myth. According to the concept of primordial myth (see 1-3) ancient people identified Space and the Great Goddess. They divided them into seven spheres. 1st sph (from Latin spaere – sphere) – underground water and the feet of the Goddess; 2nd sph – a dungeon and the vulva of the Goddess; 3rd sph – a ground surface and the belt of the Goddess; 4th sph – the surface world (a life sphere) and the abdomen; 5th sph – skies and the neck, 6th sph – seven planets and the head (eye) of the Goddess; 7th sph – the star sky and the skull of the Goddesses. 2nd, 4th, 6th sph were basis, female spheres, 1st, 3rd, 5th, 7th sph – spheres of gods. Each sphere relates to one of seven planets: 1st sph – Mercury, 2nd sph – Venus; 3rd sph – the Moon, 4th sph – the Sun, 5th sph – Mars, 6th sph – Jupiter, 7th sph – Saturn. From here follows, that seven planets of Space, the head (eye) of the Goddess and Jupiter were concerned to the 6th sph. sacral sets – groups of the similar signs – sticks, chevrons, circles, etc. found on archaeological artefacts, played the important role in primordial myth. In the author’s opinion, these sets reflect cycles of some stars – the Sun, the Moon, Venus, and also physiological cycles of woman – Goddess – a menstrual cycle and the cycle of pregnancy (280 days). Operating by sets is caused by that ancient people had no numerical lines and were guided only within the framework of the limited quantity of units. Having the need of orientation in time (in the year seasons), they could designate a touch every day, beginning from the longest (or shortest) sun day. So sets turned out. As they were very bulky, they were reduced in the certain proportion. For this

purpose 5, 7 or 28 days were designated by one touch. So there were sacral sets everywhere on artefacts of paleolith, neolith and eneolit, playing the important role in primordial myth. The author established the following sacral sets: 7 – the set that reflects seven-membered Space and seven planets of primordial myth; 8 – the set that transfers set of seven spheres of Space together with the Goddess embodying Space (7 + the Great Goddess); 13 – the solar cycle ( $28 \times 13 = 364$ ) or the annual cycle of the Moon; 28 – the cycle of the Moon and woman; 32 – the set that transfers a sidereal cycle of Venus ( $32 \times 7 = 224$ ); 40 – the cycle of pregnancy ( $40 \times 7 = 280$ ); 52 – the annual cycle of the Sun ( $52 \times 7 = 364$ );  $72/73$  – the annual cycle of the Sun ( $72/73 \times 5 = 360/365$ ). There were also sets generated by the logic of primordial myth. So, the set 56 reflects two goddesses – Mother and daughter ( $28 + 28 = 56$ ), the set 21 “blackjack” probably reflects three goddesses – planets – Venus, the Sun and Jupiter. ( $7 \times 3 = 21$ ). Value of set 24 is not identified. Apparently operating sacred sets in primordial myth has generated auxiliary sets. They are small sets combinations of which form some sacral sets. Being guided by these primordial myth ideas, we will consider sets that form “eye” on the chopper of Makeyevka. “Apple” “eyes” consists of seven touches. If “eye” in primordial myth symbolizes planetary spheres, seven touches reflect their amount. There is a point on the right side near the sixth lower touch. Apparently in that way the Goddess of planetary spheres that is Jupiter according to primordial myth is pointed out. “Eyelashes” around “eye” form sets – 5 and 5 from below, 9 and 11 from above. There are 13 signs to the left of “eye”, 7 ones above, and 15 ones on the right. Sacral ones are 7, 8 ( $7+1$ ) and 13. Probably, here they function as auxiliary for getting other sacral ones. It is possible to form the following sacral sets of all these sets – 40 ( $13+7+9+11$ ) – term of pregnancy; 28 ( $9+11+8$ ); 28 ( $15+13$ ) – the cycle of the Moon and woman; 56 ( $28+28$ ) – set of two goddesses; 21 ( $11+5+5$ ) – set “blackjack”; 32 ( $15+7+5+5$ ) – the cycle of Venus;  $13+11=24$  – not identified sacral set. The sum of all auxiliary sets is equal 72 – the Sun cycle (without five days). Taking into account a point near the sixth touch of “eye”, it is possible to receive more exact set – 73. The sacral set 73 as the sum of all auxiliary sets is founded on a number of artefacts of a late paleolith. So sets on an image of the Goddess from the south of France (fig. 4, late Madeleine) that are placed in the abdominal area, contains the following quantities of signs: from the right side they are higher than a relative vulva from the bottom – 13, 12, 14, from the left – 9, 14, 11. Their sum is: ( $13+12+14+9+14+11=73$ ). If take these sets in consideration as auxiliary it is possible to receive such sacral sets: 21 =  $9+12$ ; 24 = ( $11+13$ ); 28 = ( $14+14$ ); 32 = ( $9+11+12$ ); 40 = ( $12+14+14$ ); 52 = ( $11+13+14+14$ ). On the other artefact from France (fig. 5, 12 thousand years B.C.), the seven-membered structure of the Space is transmitted. In the middle of the figure the snake symbolizes the Goddess 4th sph, (lizard) heads-eyes below is sphere of the goddess 2 sph (dungeon), heads of birds above with feathers beside – the goddess 6 sph (sphere of planets). Dividing lines and lines from above and below symbolize gods. Sets of signs are dashes (the bot-

tom line – 20, top – 21, central – 15 and 8) and heads (eye) living creatures (from below – 4, from above – 5, probably, the 6th from the left was not taken into consideration). Sacral sets can be – 21,  $56 = (21+20+15)$ ,  $32 = (20+8+4)$ ;  $40 = (15+5+20)$ ;  $24 = (15+5+4)$ . The assumption, that amount of heads (eyes) was 5 and 4 is based on the following reasons. The set 56 is frequently accompanied by numbers 4 and 5 –  $56 \times 4 = 224$  (the cycle of Venus),  $56 \times 5 = 280$  (the cycle of pregnancy). Besides the sum of all sets, including 4 and 5 gives  $73 = (21+15+8+20+4+5)$ . That fact, that on all three artefacts the sum of all auxiliary sets is equal 73 (the cycle of the

Sun) is the basis for the conclusion about continuity of mythological constructions of modern people from the previous kinds of people. It is necessary to note, that the author investigated figures from the book "The Paleolith of the USSR", instead of an artefact. Therefore his conclusions are valid only under condition of conformity of the symbolic of figures in the book to symbolic of an artefact.

**Key words:** sets in primitive thinking, sets on the archaeological instrument of work, the cycle of the Moon and woman (28), the sidereal cycle of Venus (32), the cycle of pregnancy (40), the cycle of the Sun (73).

**Актуальність проблеми.** Знаряддя праці первісних людей є не тільки виявом їх технологічного знання і вмілості. Знаки (риски різного роду, нанесені на них) були засобами матеріалізації їх духовного світу. Це перші книги, в яких фіксувались і передавались їх знання і вірування. Проникнення в їх суть допоможе зрозуміти витоки духовної культури людства. Однак вчені до цих пір не проникли в "код", за яким "написані" ці знаки. В статтях, що вийшли в "Культурологічній думці" [1; 2; 3] автор висловив ряд ідей, які, на його думку, дозволяють зрозуміти логіку побудови цих знакових систем.

**Метою** статті є аналіз знаків на зубилі неандертальця (середній палеоліт) з Макіївки і показ того, що множини, якими оперували ці види людей не відрізняється від множин, що використовували на своїх знаряддях праці сучасні люди в епоху пізнього палеоліту. Це може свідчити про те, що сучасні люди успадкували початки своєї міфології від попередніх видів.

**Виклад основного матеріалу.** Шлях до розуміння знаків на знаряддях праці, на думку автора, відкривають ідеї праміфу, викладені ним в зазначених статтях. Основне місце в праміфі посідало уявлення давніх людей про Космос (світ). Він, як про це можна судити на основі аналізу символіки та орнаментів, складався з семи сфер (шарів). 1 sph (від лат *sphaera* сфера) підземні води, 2 sph — підземелля, 3 sph — поверхня землі, гори, 4 sph — наземний світ, або сфера життя, 5 sph — піднебесся, 6 sph — сфера семи планет і 7 sph — зоряне небо. З цих сфер три — 2, 4, 6 sph були основними, вони вважались жіночими (сферами богинь), а чотири інші — допоміжними — сферами богів. Цей Космос можна уявити у вигляді триповерхового будинку, в якому підмурак, два проміжки між поверхами і дах втілювали богів, а самі три поверхи — богинь. (Для

нашого дослідження важливо акцентувати увагу на тому, що 6 sph складалась із сімки планет, або ж з семи менших сфер).

Космос давні люди ототожнювали з жінкою-богинєю, яку в етнографічній літературі прийнято називати Великою Богинєю або Богинєю Матір'ю. Як і Космос Тіло Богині ділилось на сім сфер: ніг, сідниці, пояса, живота, шиї, голови (або ока, яке в символіці часто фігурує замість голови) і верхнього черепа. З них сідниця, живіт і голова (око) були жіночими сферами, чотири інші — чоловічими.

Частини Космосу і Тіла Богині співвідносились (перебували в кореляції): ноги відповідали підземним водам (1 sph), сідниця — підземеллю (2 sph), пояс — поверхня землі (3 sph), живіт — сфера життя (4 sph), шия — піднебесся (5 sph), голова (око) — сім планет (6 sph), череп — зоряне небо (7 sph). Серед цих кореляцій важливо звернути увагу на те, що в шостій сфері (6 sph) співвідносились око (голова) і сім планет.

Згідно з гіпотетичним праміфом кожною з семи сфер Космосу і Тіла Богині владарювала одна з семи планет — Меркурій (1 sph), Венера (2 sph), Місяць (3 sph), Сонце (4 sph), Марс (5 sph), Юпітер (6 sph) і Сатурн (7 sph). Венера, Сонце і Юпітер втілювали богинь, інші — богів. (Детальніше концепція праміфу викладена у вищезазначених статтях автора).

Концепція семичленного Космосу, на мою думку, може слугувати платформою для інтерпретації множин знаків, що зустрічаються на археологічних артефактах. Під цими множинами я розумію сукупність різів (паличок) та іншого роду знаків, що зустрічаються на знаряддях праці та на інших артефактах кам'яного віку. В науці до цих пір не існує концепції, що була б ключем для проникнення в значення цих множин [4].

Для розв'язання даної проблеми мною було

сформульовано поняття сакральної множини [2; 3], яке, на мою думку, може слугувати ключем до розуміння цих множин знаків. Виходячи з концепції праміфу, можна передбачати, що дані множини стосувались циклів планет, насамперед — Сонця і Місяця та фізіологічних циклів жінки-богині (28-денного місячного циклу і циклу вагітності, який давніми людьми приймався за 280 днів).

Виникнення сакральних множин можна пояснити таким чином. Давні люди мали потребу в передбаченні сезонних кліматичних змін. Спостерігаючи їх циклічність, вони пов'язали їх з річним циклом сонця. Так виникла потреба орієнтації в річному циклі Сонця. Однак для фіксації таких великих часових відрізків у них не було відповідних чисел, як не було і числового ряду (не було поділу чисел на одиниці, десятки, сотні та ін.). Це означало, що за певними числовими рамками, наприклад, за десяткою вони втрачали орієнтацію, що більше, а що менше. Іншими словами, за певною числовою межею наступала сфера невизначеності. Ймовірно це й змусило їх використовувати множини знаків.

Множини могли отримувати таким чином. Тим чи іншим способом фіксувався найдовший чи найкоротший день сонячного циклу (для цього могли слугувати довжина тіні чи інші чинники) і кожен день до повторення такого ж дня позначався паличкою. Так, не маючи числа 365, вони позначали річний цикл Сонця множиною з 365 знаків, яка дозволяла орієнтуватись їм у часі Викреслюючи кожен день з цієї множини, можна було передбачити, коли, наприклад, наступить літо чи зима. Це ж стосувалось і циклу Місяця. Фіксувався, наприклад, Місяць в певному сузір'ї і кожен день до появи його в цьому ж сузір'ї позначався паличкою на дереві чи на камені. Так виникла множина з 28 знаків, що пов'язувалась з циклом Місяця. Хоча числа для її позначення в давніх людей не було, вони могли здійснювати з нею певні операції. Наприклад, ділити її на сімки, отримуючи таким чином чотири сімки.

Вони могли співміряти множину днів циклу Сонця (365 днів) і циклу Місяця (28 днів) і помітити, що друга множина вкладається в першу 13 разів. Ця остання множина вже була на грані осягнення її величини. Вона дорівнювала двом сімкам без одного. Так, приміром, людина почала осмислювати час за допомогою множин, не маючи відповідних чисел для позначення великої кількості днів.

Множини 365, 280 (цикл вагітності) 28 (цикл

Місяця), 224 (цикл Венери) я називаю натуральними, оскільки вони відповідали кількості днів тривалості заданих циклів. Однак вони (за винятком множини днів циклу Місяця) були дуже великими, ними важко було оперувати. Тому давні люди почали скорочувати ці великі множини на п'ять або на сім (іноді навіть на 28). Для цього п'ять, сім або 28 днів позначали однією рисою. Так виникли усталені множини, якими виражались важливі для первісних людей часові величини, що передавали цикли планет і цикли жінки. (Детальніше про це [2; 3]). Оскільки ці множини зайняли важливе місце в первісному міфіві, їх правомірно назвати сакральними множинами.

Важливо відзначити, що в первісних людей не було єдиної пропорції, в якій скорочували натуральні множини, тому одну і ту ж натуральну множину, наприклад, 365 (цикл Сонця) могли передавати сакральні множини **52** ( $52 \times 7 = 364$ ), **72/73** ( $72/73 \times 5 = 360/365$ ), **13** ( $13 \times 28 = 364$ ).

Сакральні множини набули особливого статусу в праміфі. Оперування ними було ймовірно першим видом автономної інтелектуальної діяльності людини. Комбінування цими множинами, що зустрічається на артефактах, свідчить, що іноді воно набувало вигляду своєрідної інтелектуальної гри. Складається враження, що воно було важливе швидше для міфу, ніж для практичних потреб. Ці множини очевидно називались просто "сонце", "місяць", "зоря", "строк вагітності". Відгук останньої множини присутній в східнослов'янському слові "сорок", що позначає чотири десятки. Це слово явно походить від "сроку" тривалості вагітності жінки (сорок тижнів).

Люди, які цим займалися (ними очевидно були жерці) прагнули віднайти певну гармонію в цих множинах. Звідси, наприклад, спроба виразити всі натуральні множини в множинах, отриманих від ділення на сімку чи 28 та ін. Складається враження, що, виникнувши для потреб орієнтації в часі, дані множини відігравали швидше сакральну, ніж практичну функцію.

Мною на основі аналізу множин на археологічних артефактах було ідентифіковано значення наступних множин: **7** — множина, що виражає кількість сфер (богів) Космосу; **8** — множина, що передає всю сукупність богів пантеону (7 + Велика Богиня); **13** — сонячний цикл ( $28 \times 13 = 364$ ) або річний цикл Місяця; **28** — цикл Місяця і жінки;

**32** — множина, що передає сидеричний цикл Венери ( $32 \times 7 = 224$ ); **40** — цикл вагітності ( $40 \times 7 = 280$ ); **52** — сонячний цикл ( $52 \times 7 = 364$ ); **72/73** — сонячний цикл ( $72/73 \times 5 = 360/365$ ).

Існують також множини, суть яких прихована в логіці самого праміфу. Так, множиною **56** передавались дві богині — Матір і дочка ( $28+28=56$ ), а **21** (“очко”) — множина, що пов’язана з планетними сферами (6 sph). Ймовірно його утворюють три богині-сімки (Венера, Сонце, Юпітер). Значення деяких множин, зокрема часто вживаної множини **24**, не ідентифіковано. Ці множини досить часто зустрічаються на археологічних артефактах, зокрема трипільських. Множина **32** передбачає, що давні люди знали сидеричний цикл Венери. Останнє допущення є гіпотетичним, оскільки люди, зазвичай, спостерігають лише синодичний цикл. Однак ряд фактів свідчить про кореляцію цієї множини зі сферою Венери.

Очевидно оперування сакральними множинами в праміфі, яке іноді нагадувало своєрідну інтелектуальну гру, породило ще один розряд множин, які

я називаю допоміжними. Це кілька підібраних малих множин, з різних комбінацій яких утворюються сакральні множини. Комбінування допоміжних множин для отримання сакральних свідчить про досить високий, хоча і своєрідний, рівень математичного мислення давніх людей.

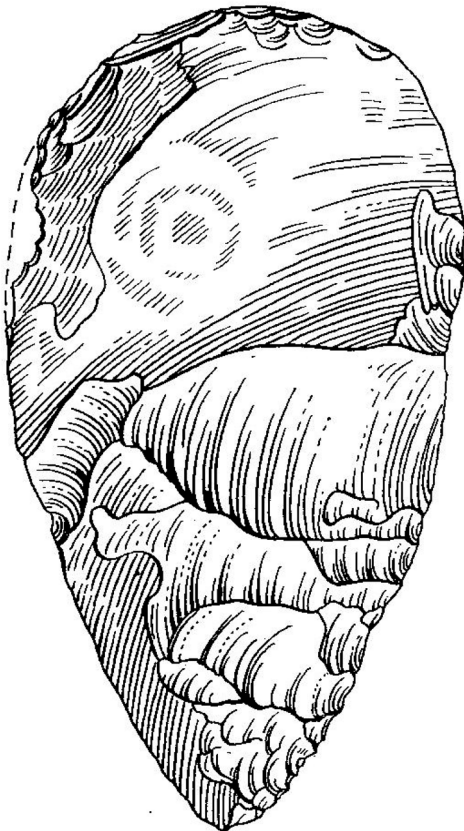
Ці попередні зауваження були необхідні для аналізу множин знаків на рубилі з Макіївки (мал. 1), яке, за визначенням фахівців, походить з середнього палеоліту (200–50 тис. років тому) — археологічної доби, пов’язаної з неандертальцями.

Спосіб застосування знаряддя (те, як його тримали в руці і як ним били) дозволяє виділити в ньому низ — вужчу частину і верх — ширшу. Керуючись логікою праміфу, можна припустити гадку, що нижча частина співвідносилась із землею, ширша — з небом.

При розгляді верхньої частини знаряддя в ньому з лівого боку можна помітити утворену рисками фігуру, яка нагадує око — кругле яблучко всередині і вії навкруги. До того ж простір з лівого боку від ока має вигляд чола. (На зворотній частині знаряддя (мал. 3) симетрично також міститься щось подібне до ока, хоча воно утворене не з множин знаків). Складається враження, що верхня частина знаряддя нагадує голову.

При аналізі семичленної структури Космосу і Тіла Богині було з’ясовано, що око і голова співвідносяться з планетами (небесними сферами). Отже, слід гадати, що око, зображене у верхній частині знаряддя, символізує саме ці планетні сфери.

Проаналізуємо множини знаків, що утворюють “око” на нашому артефакті (мал. 2). Яблучко “ока” складається з семи горизонтальних рисок. Якщо око символізує планетні сфери, то сім рисок, по



Мал. 1



Мал. 2



Мал. 3

ідеї, передають сім планет, що, відповідає концепції праміфу.

З правого боку біля шостої риски знизу знаходиться точка. Згідно з праміфом богинею семи планетних сфер (і ока!), тобто, богинею 6 sph є Юпітер (Венера — богиня 2 sph, Сонце — 4 sph, Юпітер — 6 sph). Серед семи планет Юпітер займає шосте місце знизу. Отже, дана точка показує те, що Юпітер (богиня сімки планет) є шостою планетою.

“Вії” навколо “ока” утворюють множини — 5 і 5 внизу і 9 і 11 вверху. Зліва від “ока” розташовано 13 знаків, вище — 7 і справа — 15. З сакральних множин тут є лише 7 і 8, а також 13. Всі інші не ідентифікуються як сакральні. На мою думку, всі ці множини є допоміжними, з комбінацій яких можна отримати сакральні. Якщо прийняти цю думку, то з наявних тут допоміжних множин можна утворити наступні сакральні множини — **40** (13+7+9+11) — термін вагітності; **28** (9+11+8); **28** (15+13) — цикл Місяця і жінки; **56** (28+28) — множина двох богинь; **21** (11+5+5) — множина богині неба (ока); **32** (15+7+5+5) — цикл Венери; 13+11=24 — не ідентифікована сакральна множина. І, нарешті, сума всіх рисок дорівнює **72** — цикл Сонця (без п’яти днів). Враховуючи крапку біля шостої риски ока, отрима-

ємо ще точнішу множину — **73**. Остання множина є досить важливою, оскільки 73 знаки як сума всіх множини зустрічаються на ряді артефактів.

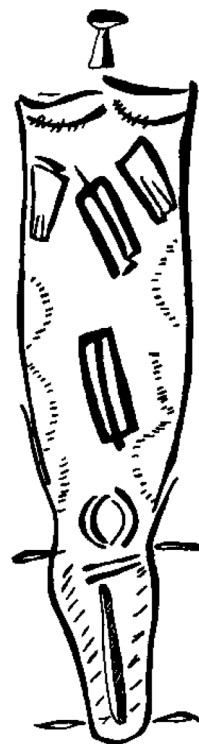
Порівняємо сакральні множини з даного артефакту з подібними ж множинами, що зустрічаються на артефактах пізнього палеоліту. В даному випадку я використаю приклади, що були розглянуті в статті [3].

На схематичному зображенні Богині з півдня Франції (мал. 4, пізній Мадлен, Дордонь) міститься ряд множин знаків, детальний аналіз яких дано у згаданій статті.

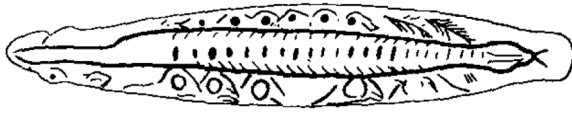
Тут ми розглянемо лише множини, що розміщені у верхній частині фігури, в районі живота. З правого боку вище умовної вувли знизу вгору містяться множини — 13, 12, 14 знаків. З лівого боку відповідно 9, 14, 11. В сумі вони дають:  $13+12+14+9+14+11=73$  — ту ж множину, що складає “око” рубила.

Якщо розглядати наявні групи знаків як доданки для складання інших множин, то з них можна отримати такі сакральні множини: **21** =  $9+12$ ; **24** =  $(11+13)$ ; **28** =  $(14+14)$ ; **32** =  $(9+11+12)$ ; **40** =  $(12+14+14)$ ; **52** =  $(11+13+14+14)$ ;

На іншому малюнку з Франції (мал. 5, 12 тис. р. до н. е.), вигравіюваному на рогові оленя, ймовір-



Мал. 4



Мал. 5

но передано семичленну структуру Космосу. Змія посередині малюнку — богиня 4 sph, голови-очі (ящури) внизу — 2 sph, голови пташок вгорі (про пташок свідчать пір'їни з правого боку) — богиня 6 sph, а розмежувальні лінії і лінії знизу і зверху — богів.

Множинами знаків на малюнку є три ряди штрихів на образі змії та "очі". Підрахунок дає такі множини: нижніх штрихів — 20, верхніх — 21, середня лінія — 15 (жирні позначки) і 8 (звичайні). Очкастих тваринок під змією (підземні ящури?) — 4 голів (і очей), птахів зверху — п'ять (крайня ліва мала крапка ймовірно не бралась до уваги).

Множина **21**, нанесена вгорі, корелюється з богинею 6 sph. **20** нижніх знаків в поєднанні з вісімкою з середнього ряду дають сакральну множину **28**. Множину — **56** отримуємо від суми  $21+20+15$ . Практика дослідження множин показала, що ця множина часто супроводжувалась числами 4 і 5, які фігурували в якості множників. Цими числами, на мій погляд, є очі — чотири внизу і п'ять вгорі. Помноживши 56 на 4 і 5, отримуємо цикл Венери ( $56 \times 4 = 224$ ) і цикл вагітності ( $56 \times 5 = 280$ ). Крім цього з наявних множин, як допоміжних, можна отримати іще такі сакральні множини:  $20+8+4=32$ ;  $15+5+20=40$ ;  $15+5+4=24$ . Цікаво і те, що сума всіх множин цього артефакту:  $21+15+8+20+4+5=73$  — множині, що міститься і на попередніх артефактах.

Отже, на всіх трьох артефактах ми маємо одну

і ту ж суму множин — 73 і аналогічні сакральні множини, отримані від комбінацій множин, що названі допоміжними. Це свідчить про не випадковість множини з 73 знаків як суми всіх множин. Розглянуті приклади можна вважати також аргументом на користь думки про те, що комбінації допоміжних множин слугують для здобуття множин сакральних.

Кореляція ока (голови) Богині з небесними сферами Космосу, а також присутність ряду сакральних множин свідчать про те, що малюнок неандертальця з середнього палеоліту знаходяться в рамках праміфу, який було реконструйовано на базі символіки з артефактів пізнього палеоліту, неоліту та енеоліту. На підставі цього можна з високою вірогідністю вважати, що праміф (певні його структури) сучасні люди успадкували від неандертальців.

**Висновки.** Розглянутий артефакт з Макіївки, свідчить про неперервність не тільки технологічного, а й духовного процесу в становленні людини. Кореляція "ока" (частини Тіла Богині) і Сонця (сума всіх множин "ока" дає множину циклу Сонця) на рубилі з Макіївки свідчить про наявність у творців даного артефакту ідеї тотожності Богині і Космосу, яка є важливою складовою праміфу. Про початки міфологічного мислення (першого вияву духовності) свідчать і сакральні множини, зафіксовані на даному артефакті. Отже, можна гадати, що праміф, який простежується в архаїчній символіці та орнаментах, був успадкований сучасною людиною від попередніх видів людей. Слід зауважити, що автор досліджував малюнок з книги "Палеолит СССР", а не сам артефакт. Тому його висновки мають силу тільки за умови відповідності символіки малюнку символіці артефакту.

#### Ілюстрації подані за виданнями:

1. Мал. 1, 2, 3 – Палеоліт СССР. М., "Наука", 1984.
2. Мал. 4, 5: Gimbutas M/ The Language of Goddesses – New York, Thames

& Hudson Inc., 2001.

#### Література:

1. Причепій Є. М. Семичленні структури Неба, Космосу і Тіла Богині в праміфі. / Причепій Є. М. // Культурологічна думка. – 2010. — №2.
2. Причепій Є. М. Сакральні числа на артефактах Трипілля та орнаментах рушників Поділля. / Причепій Є. М. // Культурологічна думка. – 2011. — №3.
3. Причепій Є. М. Множини знаків на образах Богині-Космосу та кам'яних знаряддях праці трипільців. / Причепій Є. М. // Культурологічна думка. – 2013. – №6.
4. Фролов Б. А. О чем рассказала сибирская мадонна. – М. – 1981.